

PM 2012: RV (Dnr 327-2068/2011)

Överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och kommunerna i Stockholms län angående uppsökande verksamhet för vissa äldre och funktionshindrade
Rekommendation från Kommunförbundet Stockholms Län

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Överenskommelsen med Stockholms läns landsting om uppsökande verksamhet för vissa äldre och funktionshindrade godkänns.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Joakim Larsson anför följande.

Ärendet

Syftet med överenskommelsen är att förtydliga det för landsting och kommun gemensamma ansvaret för uppsökande verksamhet (munhälsobedömning och munvårdsutbildning). Den uppsökande verksamheten ingår som en del i tandvårdsstödet för vissa äldre och personer med funktionsnedsättning som infördes den 1 januari 1999.

De personer som är berättigade till uppsökande verksamhet ska erbjudas avgiftsfri munhälsobedömning en gång per år. Munhälsobedömningen innebär att tandvårdspersonalen gör en bedömning av munhåla, tänder och tandersättningar samt ger den berättigade och omvårdnadspersonalen information och instruktion om behovet av daglig munvård. Landstinget har tecknat avtal med tandvårdsleverantörer som utför den uppsökande verksamheten.

I överenskommelsen är landstingets ansvar bland annat att tillhandahålla vårdgivare som utför uppsökande verksamhet och att uppdraget omfattar munhälsobedömning, individuell rådgivning samt erbjudande om eventuell nödvändig tandvård. Landstinget ska även erbjuda vård- och omsorgspersonal munvårdsutbildning. I kommunens ansvar ingår bland annat att förutsättningar ges för att munhälsobedömning kan utföras tillsammans med vård- och omsorgspersonal. Men kommunen har även skyldighet att utföra dokumentation kring detta.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldrenämnden samt stadsdelsnämnderna Bromma, Hägersten-Liljeholmen och Kungsholmen. Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har ett gemensamt tjänsteutlåtande. Ärendet har inte hunnit behandlas på äldrenämnden varför ärendet kommer att anmälas på februarinämnden.

Stadsledningskontoret anser att denna överenskommelse är angelägen.

Socialnämnden och äldreförvaltningen anser att det är viktigt att hitta en överenskommelse när det gäller landstingets och kommunens samverkan kring uppsökande verksamhet för munhälsobedömning.

Bromma stadsdelsnämnd är positiv till att kommunerna i Stockholms län tecknar en länsövergripande överenskommelse med Stockholms läns landsting om uppsökande verksamhet enligt remissförslaget.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd är positiv till att teckna en överenskommelse med Stockholms läns landsting om uppsökande verksamhet avseende munhälsobedömning och munvårdsutbildning.

Kungsholmens stadsdelsnämnd godkänner förslaget till överenskommelse.

Mina synpunkter

Jag instämmer i stadsledningskontorets synpunkter och vikten av att kommunerna i Stockholms län ska teckna denna länsövergripande överenskommelse med Stockholms läns landsting om uppsökande verksamhet avseende munhälsobedömning och munvårdsutbildning. Särskilt viktigt är att kommunens och landstingets ansvar tydliggörs i den föreslagna överenskommelsen. En god munhälsa är viktigt för den enskildes välbefinnande och livskvalitet, inte minst för våra äldre.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Överenskommelsen med Stockholms läns landsting om uppsökande verksamhet för vissa äldre och funktionshindrade godkänns.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

Stockholm den 18 januari 2012

JOAKIM LARSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Rekommendation av Kommunförbundet Stockholms Län

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

ÄRENDET

Syftet med överenskommelsen är att förtydliga det för landsting och kommun gemensamma ansvaret för uppsökande verksamhet (munhälsobedömning och munvårdsutbildning). Den uppsökande verksamheten ingår som en del i tandvårdsstödet för vissa äldre och personer med funktionsnedsättning som infördes den 1 januari 1999.

De personer som är berättigade till uppsökande verksamhet ska erbjudas avgiftsfri munhälsobedömning en gång per år. Munhälsobedömningen innebär att tandvårdspersonalen gör en bedömning av munhåla, tänder och tandersättningar samt ger den berättigade och omvårdnadspersonalen information och instruktion om behovet av daglig munvård. Landstinget har tecknat avtal med tandvårdsleverantörer som utför den uppsökande verksamheten.

I överenskommelsen är landstingets ansvar bland annat att tillhandahålla vårdgivare som utför uppsökande verksamhet och att uppdraget omfattar munhälsobedömning, individuell rådgivning samt erbjudande om eventuell nödvändig tandvård. Landstinget ska även erbjuda vård- och omsorgspersonal munvårdsutbildning. I kommunens ansvar ingår bland annat att förutsättningar ges för att munhälsobedömning kan utföras tillsammans med vård- och omsorgspersonal. Men kommunen har även skyldighet att utföra dokumentation kring detta.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldrenämnden samt stadsdelsnämnderna Bromma, Hägersten-Liljeholmen och Kungsholmen. Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har ett gemensamt tjänsteutlåtande. Ärendet har inte hunnit behandlas på äldrenämnden varför ärendet kommer att anmälas på februarinämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 januari 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att det är angeläget att en överenskommelse nås när det gäller landstingets och kommunens samverkan kring uppsökande verksamhet för munhälsobedömning och nödvändig tandvård.

Den mest resurskrävande uppgiften för kommunen i avtalet är att vård- och omsorgspersonal ska planera och medverka i munhälsobedömningar. Detta innebär att biståndsbedömningen kan behöva öka i många fall. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beräknar de tillkommande kostnaderna till 100 tkr per stadsdelsnämnd, alltså totalt 1,4 mnkr för staden. Andra kommunala uppgifter enligt avtalet är att identifiera personer som omfattas, utse kontaktperson gentemot landstinget och utfärda tandvårdsintyg.

Detta förslag till avtal bygger på en äldre överenskommelse som landstinget haft med ett antal kommuner i länet så principerna för ansvarfördelningen mellan kommun och landsting är inte ny. I utarbetandet av detta avtal har representanter från Stockholms stad medverkat i en arbetsgrupp tillsammans med KSL, landstinget samt andra kommuner i länet.

Stadsledningskontoret tillstyrker att staden godkänner överenskommelsen med Stockholms läns landsting om uppsökande verksamhet för vissa äldre och funktionshindrade.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 december 2011 att hänvisa till tjänsteutlåtandet som svar på remissen och överlämna ärendet till Kommunförbundet Stockholms än.

Socialförvaltningens och äldreförvaltningens gemensamma tjänsteutlåtande daterat den 1 november 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är angeläget att nå en överenskommelse när det gäller landstingets och kommunens samverkan kring uppsökande verksamhet för munhälsobedömning och nödvändig tandvård.

I den föreslagna överenskommelsen ställs höga krav på kommunens samlade ansvarstagande. Bland annat ska kommunen anvisa ansvarig vård- och omsorgsverksamhet/hemtjänstutförare som tillsammans med vårdgivare ska planera för den uppsökande verksamheten. I praktiken kommer Tandvårdsenheten att behöva samverka med vård- och omsorgsverksamheter och hemtjänstutförare i såväl egen regi, entreprenader och enskild regi. Kommunens ansvar för personer som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, måste tydliggöras ytterligare i förslaget till anvisningar. Det finns annars en fortsatt risk för att människor som är i behov av tandvårdsstöd hamnar mellan stolarna eller blir skickade mellan kommunen och landstinget.

I anvisningarna till den föreslagna överenskommelsen formuleras en ansvarsfördelning mellan Tandvårdsenheten och kommunen:

”Punkt 3: Personer som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Grupper som ingår: Alla som har ett beslut om LSS 1 § punkt 1-3 oavsett boendeform. Tandvårdsenheten kan i vissa fall utfärda tandvårdsintyg förutsatt att beslut om LSS tidigare har fastställts av LSS-handläggare och att personen fortfarande omfattas av LSS.”

Förvaltningen ställer sig frågan vem som ska fastställa ”att personen fortfarande omfattas av LSS” om personen inte är aktuell med LSS-insatser i kommunen? I de fall en person som kan antas omfattas av LSS inte är aktuell hos kommunen med en pågående LSS-insats kan kommunen inte utfärda något intyg. Att utreda och fastställa om en person omfattas av LSS, dvs. tillhör personkretsen i lagen, kan endast aktualiseras i samband med en ansökan om LSS-insatser.

En möjlig formulering skulle i stället kunna vara:

”Punkt 3: Personer som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Grupper som ingår: Alla personer som omfattas av personkretsen enligt 1 § p 1-3 LSS och som därmed har en pågående insats enligt 9 § LSS, oavsett boendeform. Tandvårdsenheten kan i vissa fall utfärda tandvårdsintyg för personer som har en diagnos som ryms inom LSS personkrets enligt 1 § p 1 LSS.”

Landstingets tandvårdsenhet har de senaste åren ställt krav på kommunen att fastställa personkretstillhörigheten i LSS och utfärda tandvårdsintyg även för personer som inte varit aktuella hos kommunen. Det har ofta gällt personer som nyligen fått diagnosen Aspergers syndrom men som inte efterfrågat några LSS-insatser, vilket inte är ovanligt eftersom personer med Aspergers syndrom ofta har ett annat stödbehov än vad LSS kan erbjuda.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har pekat på att målgruppen ”personer som omfattas av LSS” i tandvårdslagen med åren kommit att vidgas på ett sätt som inte är i överensstämmelse med tandvårdslagens intention och gjort följande tolkning:

”När det gäller personer som omfattas av LSS så menar man i proposition 2003/04:1 att dessa redan har bedömts ha omfattande och varaktiga funktionshinder. Enligt regeringens mening är det därför inte nödvändigt att göra någon särskild bedömning av dessa patienters behov av vård och omsorgsinsatser.

Med personer som *omfattas* av LSS torde därmed menas personer som i den stund det blir aktuellt med uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård har en pågående LSS-insats. Stöd för detta kan man även finna i LSS förarbeten där det framgår att beslut om personkretstillhörighet inte fattas särskilt, utan ska vara en del av beslut om LSS-insatser (prop. 1992/93:159 s. 170).

För de personer som *inte har pågående* LSS-insatser får landstinget göra en bedömning av om de har ett så omfattande behov av vård- och omsorgsinsatser att de med stöd av 8 a § *punkterna 1-3* tandvårdslagen, ska få del av det aktuella tandvårdsstödet – vilket ligger i linje med uttalandet i prop. 2003/04:1 att bättre rikta stödet till de personer som det är avsett för (se ovan). En sådan bedömning måste även göras av landstinget när det gäller personer som tidigare haft LSS-insatser men som inte har sådan insats då frågan om tandvård blir aktuell. Den gruppen torde dock vara mycket liten.”

(Sveriges kommuner och landsting 2010-06-01).

Förvaltningen instämmer i Sveriges kommuners och landstings slutsats att för de personer som inte har pågående LSS-insatser får landstinget i stället göra en bedömning av om de har ett så omfattande behov av vård- och omsorgsinsatser att de med stöd av 8 a § p 1-3 tandvårdslagen ska få del av det aktuella tandvårdsstödet. Det är även rimligt att landstinget gör en sådan bedömning för personer som tidigare haft LSS-insatser men som inte har en sådan insats då frågan om tandvård blir aktuell. För personer med utvecklingsstörning och autism eller autismliknande tillstånd (LSS personkrets 1 punkt 1), dit även Aspergers syndrom räknas, bör Tandvårdsenheten vid behov kunna utfärda tandvårdsintyg på basis av diagnosen, eftersom det redan står klart att dessa personer genom sin diagnos får sin personkretstillhörighet i LSS fastställd om de ansöker om LSS-insatser.

Överenskommelsen, om den antas, innebär att alla verksamheter som ger insatser enligt LSS eller SoL till personer som omfattas av tandvårdslagens personkrets måste medverka till att kommunen fullgör sitt ansvar. Det gäller såväl kommunens beställarenheter som utförare oavsett regiform. I förfrågningsunderlag blir det nödvändigt att ställa krav på utförares skyldighet att samverka i enlighet med överenskommelsen och anvisningarna. Rutiner för uppföljningar och för att kunna ta fram statistikuppgifter kan behöva ses över.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 december 2011 att ställa sig bakom förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Tigerström (M) för Alliansen med instämmande av Anders Löwdin (S), Cecilia Obermüller (MP) och Lillemor Samuelsson (V), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 november 2011 har i huvudsak följande lydelse.

En god munhälsa är en viktig förutsättning för den enskildes välbefinnande och livskvalitet. Förvaltningen ser positivt på att kommunens respektive landstingets ansvar för den uppsökande verksamheten (munhälsobedömning och munvårdutbildning) tydliggörs i den föreslagna överenskommelsen.

Förvaltningen ställer sig därför bakom remissförslaget att kommunerna i Stockholms län tecknar en länsövergripande överenskommelse med Stockholms läns landsting om uppsökande verksamhet avseende munhälsobedömning och munvårdutbildning.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 december 2011 att godkänna förvaltningens utlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Johan Faxér m.fl. (MP) med instämmande av vice ordföranden Eva Fagerhem m.fl. (S) och ledamoten Carita Stenbacka Tenezakis (V), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 november 2011 har i huvudsak följande lydelse.

En god munhälsa är viktigt för den enskildes välbefinnande och livskvalitet. Munhälso-
bedömning och munvårdsutbildning för vård- och omsorgspersonal är angeläget och bidrar
till att säkerställa att den enskilde får en god daglig munvård.

Förvaltningens bedömning är detta fungerar väl inom verksamheterna.

I Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning är medicinskt ansvarig sjuksköterska
(MAS) kontaktperson gentemot landstingets tandvårdsenhet. Vid servicehus, vård- och om-
sorgsboende och gruppboende finns utsedda utfärdare av tandvårdsstödsintyg, det kan vara
enhetschef, bitr. enhetschef eller sjuksköterska, som informerar om och har kontakt med
tandvårdsenhetens utförare för genomförande av munhälsobedömning och utbildning för
vård- och omsorgspersonal. Detta gäller såväl verksamheter i egen regi, entreprenader och
privat regi. När det gäller hemtjänst har den enskilde som beviljats hemtjänst möjlighet att
välja utförare inom kundvalsmodellen. För att säkerställa den uppsökande verksamheten
finns utsedda utfärdare av tandvårdsstödsintyg inom beställarenheterna. Det är beställarna
som har kännedom om personernas omvårdnadsbehov och om personen ingår i målgruppen,
utifrån biståndsbedömningen. I överenskommelsen tas upp att det kan bli aktuellt att i det
enskilda ärendet bevilja extra biståndstid för att vård- och omsorgspersonal ska ges förut-
sättningar att delta vid munhälsobedömning. Förvaltningens bedömning är att detta kan in-
nebära en kostnad för stadsdelen om ca 100 tkr per år till hemtjänsten. Samtidigt är det ange-
läget att de personer som bor i ordinärt boende och har ett varaktigt behov av omfattande
vård- och omsorgsinsatser erbjuds munhälsobedömning och att hemtjänstpersonal kan vara
med. Förvaltningen ser positivt på att kommunens respektive landstingets ansvar för den
uppsökande verksamheten tydliggörs i den föreslagna överenskommelsen. Förvaltningen
ställer sig därför bakom förslaget att kommunerna i Stockholms län tecknar en länsövergri-
pande överenskommelse med Stockholms läns landsting om uppsökande verksamhet avse-
ende munhälsobedömning och munvårdsutbildning.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 december
2011 att överlämna tjänsteutlåtandet som sitt svar på remissen från kommunstyrel-
sen.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 november
2011 har i huvudsak följande lydelse.

Inga ändringar av innehållet är gjorda i förslaget till överenskommelse jämfört med den förra

överenskommelsen. Det nya förslaget är dock mer strukturerat och tydligt.

I överenskommelsen anges, under kommunens ansvar, att det ska ges förutsättningar för att munhälsobedömning kan utföras tillsammans med vård- och omsorgspersonal. Här kan det bli aktuellt att i det enskilda ärendet bevilja extra biståndsbedömd tid för att genomföra detta. Kungsholmens stadsdelsnämnd kommer att bevilja sådan tid i nödvändig omfattning.

Förvaltningen har inga andra synpunkter än att de kompletterande anvisningarna behöver revideras då dessa är några år gamla. Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förslaget till överenskommelse.

RESERVATIONER M.M.

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Jan Tigerström (M) för Alliansen med instämmande av Anders Löwdin (S), Cecilia Obermüller (MP) och Lillemor Samuelsson (V) enligt följande.

Tandvård, tandhälsa och munhygien är viktigt för välmåendet och välbefinnandet, inte minst för våra äldre. Att vara frisk i munnen är en viktig vardagsfråga och en förutsättning för god aptit.

Någon allmänt vedertagen definition av begreppet ”nödvändig tandvård” finns inte idag. Det innebär problem för såväl vårdgivare som vårdtagare att veta vad som förväntas ingå i den uppsökande verksamheten.

I den fortsatta processen bör därför SLL, i samarbete med SKL, arbeta fram en definition av begreppet ”nödvändig tandvård”.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Johan Faxér m.fl. (MP) med instämmande av vice ordföranden Eva Fagerhem m.fl. (S) och ledamoten Carita Stenbacka Tenezakis (V) enligt följande.

”Det är bra att tandhälsan uppmärksammas och att uppsökande verksamhet prioriteras. Det krävs mer av uppsökande verksamhet för att problem ska kunna förebyggas. En god tandhälsa är också en rättighet för alla, oavsett ekonomiska tillgångar.

En svårighet för den uppsökande verksamheten är att nå dem som ännu inte kommit in i äldreomsorgens och hemtjänstens register. Metoder behöver tas fram för hur man ska kunna nå alla som behöver förebyggande hjälp med sin munhälsa.”